

teh iz arhiva višjega dež. sodišča v Gradcu, izkopanih priseg (33—46). — Al. Trstenjak je izdal v slovenskem prevodu „prepodajno listino iz l. 1819.“, ki se je našla v Pušencih pri Ormožu ter nam kaže odnošaje med tlačenim ljudstvom in graščinsko gospodo. — Neprecenljive vrednosti za folkloro in dijalektologijo je narodno blago ogrskih Slovencev, ki ga je v prekmurskem narečju Št. Kuhar vestno zapisal in prof. dr. Štrekelj opremil z bogatimi pojasnili. Koliko zdravega humorja in naivnega naziranja tiči v tem narodnem blagu! — Dr. Fr. Kotnik govori o naši „brambovski poeziji“ iz leta 1809. in objavlja dve do zdaj neznani „Pesme za deželski bran“, ki jih je iz Collinovih „Lieder österreichischer Wehrmänner“ poslovenil Grundner in izdal J. Leon v Celovcu l. 1809. — Med književnimi vestmi čitamo obširno poročilo prof. Murka v znameniti Jirečkovi zgodovini srbskega naroda; Fr. Kovačič je temeljito ocenil Dopschovo zbirko deželnoknežjih štajerskih urbarjev, ki so velike važnosti za spodnještajersko zgodovino. — Pomembna se mi zdi odborova „Izjava“ na koncu letnika, ker mi priča, da ima večina gospodov ki odločuje usodo društva in „Časopisa“, o znanstvenem delu resnejše in lepše pojme, kakor oni naši politični „kulturonosci“, ki so rešitev vprašanja o ustanovitvi slovenske visoke šole pomaknili v nedogledno bodočnost (prim. str. 120).

Dr. J. Š.

Carniola. Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko. Nova vrsta. Let. III, zvezek 1. (V Ljubljani 1912.)

Prva številka novega letnika prinaša dr. Lokarjevo zanimivo študijo o belokranjski hiši. S tem obširnim opisom nam je pisatelj odprl novo stran slovenskega narodopisja, kajti razen Rusa Haruzina in Murkove monografije o jugoslovanski hiši nimamo o tem predmetu ničesar imenovanja vrednega. Po informativnem uvodu govori dr. Lokar o hiši in njeni notranjščini, nato o poslopijih, ki spadajo k hiši, o svetilih in tehniki belokranjske hiše. Za naše razmere bogato in lepo opremljena razprava hrani v sebi dragocen zaklad narodne nomenklature. Želeti je, da se z isto temeljitostjo in ljubeznijo pokažejo še ostali deli naše domovine, kakor sta storila za Belokranjce dr. Lokar in Šašelj. — Dr. Fr. Kidrič je objavil „Donesek k zgodovini kočevske narodne pesmi“; poleg do zdaj znanega gradiva nam prinaša članek tudi mnogo novega. Spis je namenjen v prvi vrsti nemškimi znanstvenikom in vendar je pisan v slovenščini; naj ga v tem oziru posnemajo dosledno vsi naši pisatelji, ako hočejo priboriti slovenskemu znanstvu ugled tudi pri sosedih. — Izmed ostale vsebine tega zvezka bodi omenjeno, da je l. Hafner končal svojo obširno monografijo o metuljih, in da je prof. A. Paulin napisal daljši članek ob stoletnici c. kr. botaničnega vrta v Ljubljani, o katerem večina Ljubljančanov niti ne ve, da ga imamo. — V slovstvenem delu poročajo Mantuani, dr. J. Gruden in Ferd. Seidl. L. Pintar je priobčil imenoslovno črtico „Stehanja vas“ in dr. Fr. Kos je napisal opombe o najstarejših Turjačanih.

— l —

M. Arcibašev, Slike iz revolucije. Poslovenil Anton Melik. Založil Štefan Klavs. Ljubljana, 1912. 8°. 167 str. Cena broš. 1 K 60 v.

Arcibašev je med drugimi Slovani že precej znan, tudi Nemci ga že imajo v prevodu, zato se mi zdi misel prav srečna, da je Melik seznanil tudi Slovence z mladim ruskim talentom. Najboljše njegovo delo je roman „Sanin“, ki je vzbudil mnogo zanimanja; a tudi v tej zbirki „Slike iz revolucije“ čitamo dve novelici, ki so po mnenju avtorja samega med njegovimi krajšimi spisi najbolj dovršeni, namreč „Senca jutra“ in „Krvava lisa“. Ostali dve: „Na belem snegu“ in „Na vasi“

sta medlejši, in menda je čutil to prevajalec sam, kajti jezik je posebno v zadnji čudno okoren, nekaj stavkov skoraj nerazumljivih. Arcibašev, ki slika grozne ruske razmere s pretresljivo realitiko in plastiko, bi zaslužil, da ga imamo v dovršenem prevodu.

J. Premk.

Ante Beg, Slovensko šolstvo na Koroškem v preteklem stoletju. Ponatisk iz „Popotnika“. Založil pisatelj 1912. V. 8°. 31 str. Cena s poštnino vred 50 v.

Begova brošura nam odkriva žalostno sliko našega narodnega propadanja na Koroškem: kjer smo še bili pred polstoletjem gospodarji, tam je danes slovenska beseda prepovedana. Ni vsega kriv močnejši nasprotnik, ki nam kljub jasnim državljanskim zakonom brezobzirno ruši temelj narodne samobitnosti — ljudsko šolstvo, mnogo je zakrivilo „delovanje“ sedanjih „voditeljev“. Andr. Einspieler, Rudmaš, A. Janežič niso več našli nesebičnih, idealnih naslednikov, in tako je Begova razprava obenem ostrá obtožnica sedanjega lažinarodnjaštva.

Da!

—l— Tursko

Slovanstvo. Obraz jeho minulosti a přítomnosti. S mapou Slovanstva. V Praze. Nákladem Jana Laichtera na Král. Vinohradech. 1912. V. 8°. XV+777 str. Cena broš. 12 K 50 v.

Po knjigi prof. dr. L. Niederla „Slovanský svět“, ki podaja zemljepisno in statistično sliko današnjega Slovanstva, je izšlo v istem založništvu novo znamenito delo o Slovanstvu. L. 1908. se je vršil v Pragi slovanski shod, ki je sprožil misel, naj se izda popularno delo, ki bi podajalo resnično in celotno sliko današnjega Slovanstva, in odbor „Češkega narodnega sveta“ je to misel uresničil s pomočjo čeških strokovnjakov. Tako je nastalo delo, ki je pisano simpatično ter znanstveno trezno in objektivno. Take vsestransko celotne slike Slovanstva ni do zdaj imela niti češka niti kaka druga slovanska ali tuja literatura.

Knjiga obsega tri dele. Prvi del, o zgodovinskem razvoju Slovanstva, je napisal dr. Jar. Bidlo. V njem je očrtan postanek slovanskih držav, razcvit Slovanstva v srednjem veku, doba slovanskega preporoda in romantike in končno struje realizma in socializma. Ne povsem resnična je trditev o slovenščini, češ da „ima slovenščina še vedno značaj nekake neustaljenosti“, vsled boja med dolenjščino in gorenjščino v začetku 19. stoletja in vsled poskusov v dobi ilirizma, da bi jo prilagodili hrvaščini (str. 88).

Drugi, najobširnejši del popisuje sodobno stanje Slovanstva. O bivališčih in statistiki Slovanov poroča dr. A. Boháč. Zanimivo je demografično dejstvo glede razmerja obeh spolov, da je pri južnih Slovanih več moških kakor žensk, izvzemši Slovence, ki tvorimo v tem oziru prehod k Čehom in Poljakom. Kar se tiče splošne izobrazbe smo Slovenci med Slovani na drugem mestu, Čehi imajo 4·3%, analfabetov, Slovenci 23·9%, Hrvati 74·1%. Ameriška statistika izseljencev stavi Čeha glede gramotnosti pred Francoze in Nemce, Slovence pa šteje s Hrvati skupaj in tako pridemo za Slovake; v tem oziru se nam gotovo dela krivica (prim. str. 155). — Državne uredbe in državnopravni položaj slovanskih narodov nam riše prof. dr. Karel Kadlec. Članek o Slovencih je temeljit in se opira na spise dr. Lončarja in na informacije dr. B. Vošnjaka. — O verskih in cerkvenih razmerah med Slovani piše spet dr. Jar. Bidlo, o autokefalnih cerkvah pravoslavnih Slovanov pa dr. Kadlec. Zelo važna je razprava o slovanskem šolstvu, ki še nikjer ni bilo tako pregledno obdelano, napisal jo je Ant. Jiráek. Kako resnične so avtorjeve besede, da bi vsak zaveden Slovan, posebno oni, ki dela politično, moral imeti v sebi trdno prepričanje, da prinese le prosveta in izobrazba Slovanom politično svobodo in gmotno blagostanje; zato je potrebno zadostno število dobrih šol vseh vrst;